

Villani, Fra Giordano da Rivalto, Bono Giamboni, el *Novellino*) dels quals se solen citar edicions poc fidedignes, sovint modernitzades i no sense elements apòcrifs: sembla que de primer en la forma *aringa aringare* (Villani) *aringamento* (Fra Giordano), *aringatore* 5 (*Novellino*); Ang. Prati diu que *rengiera* a Venècia ja es troba el 1302, perquè G. Villani i el *Novellino* anomenen *ringhiera* o *aringhiera* 'lloc amb una càtedra per parlar a la gent' i que *arenga* o *renga*, *arengo*, apareixen també (amb *-r-* simple) en altres zones de l'Alta Itàlia, si bé avui ha predominat la forma *arringa*, *arringere*. No ens en hem de sorprendre massa d'aquesta *-rr-*, com sigui l'italià la llengua on apareixen les formes com *innamorare*, *innescare*, *innestare*, *accademia*, *annacquare*, *innacquare*, *attimo* amb geminada secundària; també en el cas de *r*: *arrenare*, *arrincare*, i on gràcies a l'afèresi del tipus *la rena*, *la ròndine*, *la ruca* o *ruchetta*, *rasmo*, *regamo*, *retaggio*, s'han pogut crear amb major extensió i antiguitat els derivats com *arrenare*, i s'ha arribat fins a la inversió 20 en casos com *ramolaccio*, *robiglia*, *rigoglio*, *rigolla*.

Els portuguesos *arenga*, *arengar*, són també freqüents des del S. XVI; però els fr. *harangue* [c. 1400], *haranguer* [1512], són mots tardans i de fonètica anòmala — *-gue* en lloc de *-ge*, *-ger*, cf. *arranger*, precisament mot de formació veïna, segurament pres de la llengua d'oc o de l'italià. Àrea geogràfica que fa pensar més aviat en un origen gòtic que no pas francès. 25

En línies generals, però amb considerables reserves, tenim dret, per tant a adherir-nos a les idees de Gamillscheg I, 387-8, que vaig seguir en el DCEC I, 256 i que almenys tenen el gran avantatge de ser molt satisfactòries des del punt de vista semàntic. Els dubtes que ja manifestava llavors més aviat s'han afermat, car és forta l'antinòmia entre l'origen italià-occità, admes generalment per al mot francès, i la *b-* aspirada d'aquest, que justament suggereix origen germànic directe i d'acord amb l'etimologia admesa. És ben possible que totes les llengües romàniques vagin pendre el mot per conducte del baix llatí (Du C. en dóna molts exs. si bé dels Ss. XIII-XV, en part almenys amb la forma *harenga* 'reunió, aplec'), cosa que de fet recolzaria en el caràcter literari que presenta més o menys el mot pertot arreu.

Cal tenir en compte que en un mot que expressa 45 conceptes polític-jurídic, el baix llatí deixa de ser un fantasma, erràtic reflex de les realitats romàniques, i pot passar a ser una realitat sòlida, creadora i fins independent de l'element romànic nítid. El que no convenç de tota manera és que l'ètimon fos el simple HRINGS 'anella, rotllo', amb intercalació romànica de *a* entre *h* i *r*, perquè en el grup inicial HR- generalment no s'hi intercala cap vocal (veg. REW, 4205-4220), i de més a més, com sigui que la pronúncia de la H-aspirada només es va conservar en francès, mentre que en les altres llengües romàniques no degué arribar mai a sonar. En conclusió, és indispensable un estudi de conjunt, ben fundat en un coneixement complet i crític de la informació italiana, francesa, occitana i baix-latina, per arribar a conclusions una mica fermes. 60

DERIV.: *Arengar* [1803]; *arengador*.

† No es torni a perdre de vista que *arengar* quan significa 'arreglar, agrupar, posar en ordre' no és el nostre mot sinó una grafia imperfecta de *ar-rengar*, derivat de *reng* 'rengle' (així p. ex. en *Flamenca*, v. 2437, *Chr. d'Appel*, v. 110, text on *ar-per arr-* no és pas rar, p. ex. *aribar*, v. 2567).

Arengada, V. *areng* *Arengador*, *arengar*, V. *arenga* *Arengar* 'assecar peix', V. *areng* *Arenícola*, *arenifer*, *arenisc*, *arenós*, *arenula*, *arenulaci*, *areny*, V. *arena* *Arèola*, *areolar*, *areolat*, V. *era*

AREÒMETRE, compost del gr. ἀραιός 'rar, poc abundós o poc dens' i μέτρον 'mesura'. □ 1.ª doc.: 1839, Láb.; *areometria*. *Arèostil*, compost del mateix adjectiu i στήλος 'columna'.

Arescui no existeix sinó *Arestui*: i és arbitrària 20 l'etim. donada per Rohlf i *AlcM*; la veritable és ben coneguda: *E.T.C.* I, 84, 146, 223; *BDC* XXIII, 322.

ARESTA, del ll. vg. ARĒSTA, ll. ARISTA, 'aresta de l'espiga', 'espina de peix'. □ 1.ª doc.: c. 1460, *Tirant*.

En l'obra de J. Martorell: «car axí tremole com les *arestes* primes del blat, que són mogudes per lo lebeig suau» (Ag. II, 338); li calca la frase el seu groller imitador MJGalba (cap. 304). OPou: «espiga sens *aresta*: spica mutila» (*TbPu*, p. 61); «un pa de munició --- / és més negre que un barret / y debaix tot ple d'*arestes*» en un romanç, en les versions E, recollida a Agramunt, i F (Milà, *Romll.*). Entre les accs. més destacades figura aquesta, amb algunes variants: *arēsta* 'boll del blat' (Tavascan), 'els residus que salten del gra en batre' (Esterrí de Cardós, 1934); d'altra banda 'espines del peix' [1695, Lacav.], que no és pas sols de Confient, Vallespir, Solsona, perquè encara que estrany al parlar de Barcelona, és usual almenys fins a Vic i, cap al Nord-oest, fins part almenys del Pallars Sobirà (les *arēstes* del peix, a Tor de Vall Ferrera, 1932).

El ll. ARISTA sembla haver estat un mot d'origen estranger, possiblement etrusc: la vacil·lació entre I i E s'ha d'explicar per aquesta procedència, com en el cas de GENĒSTA al costat de GENĪSTA (*GINESTA*). Totes les llengües romàniques tenen formes provinents de *ARĒSTA, llevat del sard, l'engadinés, el piemontés, el franco-provençal, i almenys una part de les formes asturians: ast. *aresta* «arista del trigo» (Rato, Vigón), 'espinas del pescado' (Canellada). Més sobre aquest duplicat en M-Lübke, *Introd.*, § 151; Jud, *ANSL* CXXIV, 403; Lausberg, *Litbl.* LVIII, 341.

DERIV.: *Arestada*, *Arestar*; *arestat*, *Arester*; *arestera*, *Arestós*.

Aristol [1260-70], 'punta de baix del mànec de la llança' en un doc. ribagorçà en cat., escrit a Montsó: «B. dez Pujol volc-o vedar, et pres-s' a capdellar et, ab l'*aristol* de la llança, enprengué la u per raó de capdellar, et aquell més lo peu en l'estrep de la ballesta» 60 (*BABL* VIII, 374); «la primera squadra --- era de deu